

cilor¹. În înşirarea categoriilor care stăpinesc pământul *z e m l e n i i* sînt trecuţi ultimii: cnejii, panii, şleahicii, *zemlenii*².

Pînă la unirea Lituaniei cu Polonia în 1569, stăpînirea pămîntului nu constituia un privilegiu al şleahiei. Pămîntul putea fi stăpînit de orice om liber, deci şi de un tîrgoveţ. Stăpîinii de pămînt se bucurau de drepturi egale, dar aveau obligaţia de a executa îndatoririle cu care era grevată stăpînirea respectivă. Fiecare lot de pămînt era grevat de o slujbă, fie birnică, fie militară³.

Cercetarea materialelor referitoare la istoria Rusiei de sud-vest scoate în evidenţă o largă acţiune de atragere a *ţăranilor în slujba militară*. Documentele conţin numeroase menţiuni referitoare la faptul că din ordinul cnejilor ţăranii erau siliţi să părăsească slujba birnică şi să treacă la slujba militară⁴. Cîteodată *z e m l e n i i* se plîng că sînt siliţi « să revină la slujba birnică », cînd deja moşii lor trecuseră la slujba militară⁵.

Astfel, *micii stăpîni de pămînt care în acelaşi timp erau şi slujitori militari stăpîneau pămîntul în mod condiţionat şi se numeau « zemleni »*. Procesul de transformare a ţăranilor în stăpîni de pămînt şi slujitori militari este bine oglindit în izvoarele Rusiei de sud-vest. Mai puţin lămurită este problema legată de situaţia ţăranilor în perioada anterioară acceptării de către ei de a presta slujba militară.

În schimb, acest moment important din viaţa *z e m l e n i l o r* este mai bine oglindit în istoria cehilor. Apariţia categoriei *zemlenilor* este pusă de către istorici în strînsă legătură cu obştea sătească. După ce în sînul obştii apare inegalitatea de avere, unii membri ai obştii sau conducătorii ei se îmbogăţesc, acaparînd loturile membrilor sărăciţi ai acesteia. Această nouă categorie de ţărani înstăriţi, stăpîni de pămînt, a fost denumită « *zemani* » (*zemliani*) şi cu timpul a devenit pătura inferioară a nobilimii⁶. La ridicarea *z e m a n i l o r* din Cehia a contribuit mult prestarea slujbei militare sau administrative faţă de cneaz, ceea ce a făcut ca principala masă a micilor stăpîni de pămînt care stăpîneau un sat sau o parte dintr-un sat să fie denumiţi « *zemani* »⁷.

Procesul de formare a categoriei *zemanilor* din Cehia este deosebit de edificator. În prima etapă *zemanii* erau ţărani care, ieşind din obşte, au devenit stăpîni pe loturile lor de pămînt, denumirea lor de *z e m a n i* fiind derivată de la *zemlea* = pămînt. În a doua etapă, aceşti ţărani înstăriţi au început să fie atraşi în slujba militară, ceea ce am văzut şi în ţările vecine: Polonia şi Lituania. În etapa următoare, *z e m a n i i* au început să se transforme în pătura inferioară a nobilimii, păstrîndu-şi vechea denumire de *z e m a n i*. De obicei stăpîneau cîte un sat⁸.

Este instructiv de urmărit cum se modifică sensul semantic al unui termen atît de trainic. Transformări fundamentale se produc în sînul categoriei sociale dar denumirea se menţine.

¹ V. Antonovici, *Киев, его судьба и значение с XIV и XVI столетие*, p. 256.

² V. Antonovici, *Несколько данных о землевладении в Южной Украине в XV столетии*, Kiev, 1896, p. 112.

³ V. Antonovici, *Киев, его судьба и значени с XIV по XVI столетие*, p. 248.

⁴ M. Liubavski, *Областное деление и местное управление Литовско-русского государства*, Moscova, 1892, p. 541

⁵ A. I. Lappo, *op. cit.* p. 176.

⁶ J. Needly, *Образование чешского государства*, în *Славянский сборник*, vol. I, p. 123.

⁷ *История Чехословакии*, vol. I, Moscova, 1956, p. 62.

⁸ B. Rubţov, *Исследования по аграрной истории Чехии XIV начала XV в.* Moscova, 1963, p. 35.